

თანამედროვე სწავლების მეთოდები ქართულ უნივერსიტეტებში: გამოწვევები და პერსპექტივები

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.01.08>

ნონა ქეცბაია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი
<https://orcid.org/0009-0007-0173-7564>
Email: nonaketsbaia1972@gmail.com

ნინო ქეცბაია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესისა
და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი
<https://orcid.org/0009-0001-2042-8368>
Email: ketsbaianin@gmail.com

ანოტაცია

სტატია ეძღვნება თანამედროვე სწავლების მეთოდების ინტეგრაციას ქართულ უნივერსიტეტებში და იკვლევს მათ გავლენას აკადემიურ შედეგებზე, სტუდენტთა მოტივაციასა და სასწავლო პროცესის ზოგად ხარისხზე. ასევე, გამოკვეთილია განსაკუთრებით ინტერაქტიული, სტუდენტზე ორიენტირებული, ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული და პროექტებზე მორგებული სწავლების მეთოდებთან დაკავშირებული შესაძლებლობები და გამოწვევები. წარმოდგენილია ქართულ უნივერსიტეტებში, ტექნოლოგიური პროგრესითა და სოციალური-ეკონომიკური ცვლილებებით გამოწვეული მიმდინარე ტრანსფორმაციების შესახებ კვლევა.

მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით მოცემული კვლევა წარმოადგენს თეორიულ-ანალიტიკურ ნაშრომს, რომელიც დაფუძნებულია თანამედროვე აკადემიური ლიტერატურის სისტემურ მიმოხილვაზე, კომპარატიულ ანალიზსა და კონტექსტუალური ფაქტორების ინტერპრეტაციაზე. კვლევაში გამოიყენება საერთაშორისო და ადგილობრივი წყაროების შედარებითი ანალიზი, რაც შესაძლებლობას იძლევა შეფასდეს, როგორც გლობალური ტენდენციების გავლენა, ასევე ქართული საგანმანათლებლო სივრცის სპეციფიკა. შედეგების ანალიზი ცხადყოფს, რომ თანამედროვე პედაგოგიური მიდგომები, მათ შორის, სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება, აქტიური სწავლების სტრატეგიები, პროექტზე დაფუძნებული სწავლება და ციფრული ტექნოლოგიების, ხელოვნური ინტელექტის, ინტეგრაცია თანმიმდევრულად იკავებს ადგილს ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სისტემაში. აღსანიშნავია, რომ COVID-19 პანდემიამ მნიშვნელოვანი ბიძგი მისცა დისტანციური და ჰიბრიდული სწავლების მოდელის სწრაფ განვითარებას, რამაც საგრძნობლად დააჩქარა ციფრული ტექნოლოგიებისა და სწავლების ინოვაციური მეთოდების დანერგვა.

მიუხედავად პოზიტიური ტენდენციებისა, კვლევამ გამოავლინა რამდენიმე პრობლემა, რომელიც მნიშვნელოვნად ზღუდავს სწავლების თანამედროვე მეთოდების სისტემურ და თანმიმდევრულ დანერგვას ქართულ უნივერსიტეტებში. კვლევაში დასტურდება, რომ კვლავაც მწვავედ დგას ინფრასტრუქტურული რესურსების პრობლემა, რაც განსაკუთრებით თვალსაჩინოა რეგიონული უმაღლესი სასწავლებლების შემთხვევაში. გარდა ამისა, ციფრული ტექნოლოგიებთან პროფესორ-მასწავლებელთა დაბალი კომპეტენცია, ხშირ შემთხვევაში, ხელს უშლის ინოვაციური მიდგომების ეფექტიან დანერგვას. გამოიკვეთა კიდევ ერთი პრობლემა- სტუდენტთა ნაწილის დაბალი მოტივაცია და ტრადიციულ, პასიურ სწავლებაზე ჩამოყალიბებული დამოკიდებულება. წარმოდგენილია რეკომენდაციები სასწავლო პროცესის გაუმჯობესებისთვის: მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება, ინფრასტრუქტურული საფუძვლების გაძლიერება, სტუდენტთა ჩართულობის ამაღლება და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაფართოება. აღნიშნული კვლევა მნიშვნელოვანი შესაძლებლობაა განათლების ხარისხის ამაღლებისა და უნივერსიტეტების თანამედროვე გამოწვევების ადეკვატური აღქმისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ინტერაქტიული სწავლება, სტუდენტზე ორიენტირებული მიდგომა, ციფრული ტექნოლოგიები, ხელოვნური ინტელექტი.

თანამედროვე სწავლების მეთოდები ეფუძნება პედაგოგიურ მიდგომებს, რომელთა მიზანია სტუდენტი აქციონ ცოდნის პასიური მიმღებიდან აქტიურ შემოქმედებად. ასეთ მიდგომებს აქვს რამდენიმე ძირითადი მიმართულება:

1. სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება. ეს მეთოდი გულისხმობს ისეთი გარემოს შექმნას, სადაც სტუდენტი არის სასწავლო პროცესის ცენტრში. ლექტორის როლი აქ ტრანსფორმირდება ცოდნის, ინფორმაციის „გამცემი“ წყაროდან პროცესის მოდერატორად და მიმართულების მიმცემად. მისი მახასიათებლებია ინდივიდუალური და გუნდური დავალებები; სტუდენტის ინტერესების გათვალისწინება; თვითრეფლექსია და თვითშეფასება. ქართულ რეალობაში ზოგიერთ უნივერსიტეტში უკვე დანერგილია სტუდენტთა ინდივიდუალური სასწავლო გეგმები და არჩევით საგანთა სისტემები, რაც ამ მეთოდის ნაწილია;

2. აქტიური სწავლების მეთოდები. აქტიური სწავლება გულისხმობს სტუდენტის ჩართულობას პრაქტიკულ, ანალიტიკურ და პრობლემებზე დაფუძნებულ საქმიანობებში. მაგალითად, დისკუსიები და დებატები; შემთხვევების ანალიზი (case study); როლური თამაშები; გუნდური პროექტები. ქართულ რეალობაში ამ მეთოდის ელემენტები განსაკუთრებით გამოიყენება სამართლის, ბიზნესისა და განათლების ფაკულტეტებზე. თუმცა ტექნიკურ სპეციალობებში ჯერ კიდევ დომინირებს ლექციური მოდელი;

3. პროექტზე დაფუძნებული სწავლება (Project-Based Learning, PBL). ამ მეთოდით სტუდენტები იღებენ ცოდნას კონკრეტული პრობლემის გადაჭრის ან პროექტის განხორციელების პროცესში. მისი მიზანია კომპლექსური აზროვნების, გუნდური მუშაობის უნარის გამომომუშავება. ქართულ რეალობაში არაერთი ტექნიკური და IT მიმართულების პროგრამა უკვე მოიცავს პროექტულ დავალებებს, განსაკუთრებით ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის საფეხურებზე;

4. ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული სწავლება. თანამედროვე ტექნოლოგიები ქმნის სრულიად ახალ საგანმანათლებლო სივრცეს. ონლაინკურსები, ჰიბრიდული მოდელები და ინტერნაქტიული პლატფორმები (Moodle, Zoom, MS Teams და სხვა) სტუდენტებს აძლევს მოქნილობასა და დისტანციური სწავლების შესაძლებლობას. კოვიდპანდემიამ დააჩქარა ამ მეთოდების დანერგვა. დღეს თითქმის ყველა უნივერსიტეტს გააჩნია LMS (Learning Management System) პლატფორმა.

5. ჰიბრიდული სწავლების მოდელი. ჰიბრიდული სწავლება აერთიანებს ტრადიციულ (აუდიტორიულ) და ონლაინმეთოდებს. ის სტუდენტს აძლევს თავისუფლებას დროისა და სივრცის მხრივ, ხოლო ლექტორს - შესაძლებლობას, მაქსიმალურად ეფექტურად გამოიყენოს რესურსები.

ჰიბრიდული სწავლება განსაკუთრებით აქტიურად გამოიყენება რეგიონებში არსებულ უნივერსიტეტებში, სადაც ფიზიკური დასწრება ყოველთვის შესაძლებელი არ არის.

სწავლების თანამედროვე მეთოდია ხელოვნური ინტელექტის ინტეგრაცია უნივერსიტეტებში - AI ტექნოლოგიები ხელს უწყობს სწავლების პერსონალიზაციას, ეფექტურობასა და ინკლუზიურობას, რაც განსაკუთ-

რებით მნიშვნელოვანია დისტანციური და ჰიბრიდული სწავლების კონტექსტში.

მეთოდოლოგია. მოცემული კვლევა წარმოადგენს თეორიულ-ანალიტიკურ ნაშრომს, რომლის მიზანია თანამედროვე სწავლების მეთოდების ზოგადი მახასიათებლების, მათი გამოყენების შესაძლებლობებისა და გამოწვევების გაანალიზება ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში. კვლევა არ ემყარება ემპირიულ მონაცემებს, არამედ ეყრდნობა საგანმანათლებლო თეორიებს, აკადემიურ წყაროებს, პოლიტიკურ დოკუმენტებსა და არსებული უნივერსიტეტების პრაქტიკულ გამოცდილებას. კვლევის მეთოდები:

კომპარატიული ანალიზი. კვლევაში შედარებულია სწავლების ტრადიციული და თანამედროვე მიდგომები, მათ შორის, საქართველოსა და სხვა ქვეყნების (განსაკუთრებით ევროპის) უნივერსიტეტების გამოცდილება.

კონტექსტუალური ანალიზი. გამოყენებულია საქართველოს საგანმანათლებლო სივრცის კულტურულ-სამართლებრივი კონტექსტის გაანალიზება, რაც იძლევა იმის გაგებას, როგორ პირობებში ხდება სწავლების მეთოდების ადაპტაცია. კვლევის ობიექტი: ქართული უნივერსიტეტები.

კვლევის მიზნები: აღწეროს თანამედროვე სწავლების მეთოდების თეორიული საფუძვლები; გაანალიზოს მათი ინტეგრირების შესაძლებლობები ქართულ უმაღლეს განათლებაში; შეაფასოს ძირითადი ბარიერები და მხარდაჭერის მექანიზმები.

შედეგები: თეორიულმა ანალიზმა ცხადყო, რომ თანამედროვე სწავლების მეთოდების დანერგვა და ინტეგრაცია ქართულ უნივერსიტეტებში თანმიმდევრულად მიმდინარეობს, თუმცა რიგი სისტემური და სტრუქტურული დაბრკოლებები ჯერ კიდევ საგრძნობია. კვლევის შედეგები შეგვიძლია შემდეგნაირად დავაჯგუფოთ:

1. დადებითი ტენდენციები: ინოვაციური მიდგომების ზრდა; ბოლო ათწლეულის განმავლობაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა სტუდენტზე ორიენტირებული, აქტიური და პროექტზე დაფუძნებული სწავლების გამოყენება სხვადასხვა ფაკულტეტზე. **ტექნოლოგიური პლატფორმების ინტეგრაცია:** უნივერსიტეტების უმეტესობას უკვე გააჩნია ონლაინსწავლების მხარდაჭერა (LMS პლატფორმები, Zoom/MS Teams), რაც ქმნის ჰიბრიდული სწავლების საფუძველს. სასწავლო პროცესის დივერსიფიკაცია: ქართულ უნივერსიტეტებში ნელ-ნელა იკიდებს ფეხს სწავლების მრავალფეროვანი ფორმატები - დისკუსიები, ჯგუფური დავალებები, შემთხვევის ანალიზი და ა.შ.;

2. სირთულეები და გამოწვევები: ლექტორების გადამმზადება, ტრენინგები: ყველა აკადემიური პერსონალი არ ფლობს თანამედროვე პედაგოგიკურ ტექნიკებს ან ციფრულ კომპეტენციებს, რაც ზღუდავს ახალი მიდგომების ეფექტურად დანერგვას.

სტუდენტთა დაბალი მოტივაცია: ზოგიერთი სტუდენტი ჯერ კიდევ მიჩვეულია ტრადიციულ, პასიურ სწავლებას და უჭირს ჩართულობა ინტერაქტიულ და პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებულ პროცესში. **ინფრასტრუქტურული პრობლემები:** რეგიონულ უნივერსიტეტებში ხშირად არ არსებობს საკმარისი ტექნიკური რესურსები თანამედროვე სწავლების სრულფასოვანი უზრუნველყო-

ფისთვის (ინტერნეტი, ტექნიკა, სივრცე). **თეორიისა და პრაქტიკის დისბალანსი:** მიუხედავად იმისა, რომ განათლების სტრატეგიები და რეგულაციები მხარს უჭერენ ინოვაციებს, პრაქტიკაში მათი განხორციელება სარისკოა ბიუროკრატიული და ფინანსური შეზღუდვების გამო.

3. შესაძლებლობები: საგანმანათლებლო პოლიტიკის მხარდაჭერა ქმნის მყარ საფუძველს თანამედროვე სწავლების სისტემატური განვითარებისთვის. ახალგაზრდების მზარდი დაინტერესება ტექნოლოგიებით ამარტივებს ციფრული სწავლების მოდელების დანერგვას. უნივერსიტეტების მზარდი ჩართულობა საერთაშორისო პროექტებში (მაგ., Erasmus+, Tempus) ხელს უწყობს საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებას.

მოცემულ კვლევაში იდენტიფიცირებული ტენდენციები და გამოწვევები ნათლად აჩვენებს, რომ ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში მიმდინარეობს გარდამავალი პროცესი ტრადიციული სწავლებიდან ინოვაციური და სტუდენტზე ორიენტირებული მოდელისკენ. თეორიები, როგორებიცაა: კონსტრუქტივიზმი, აქტიური სწავლების მოდელები, შერეულ-ბლენდირებული სწავლების პრინციპები, ადასტურებს იმ მიდგომების ეფექტურობას, რომლებიც ჩვენ დაგვანახა კვლევის თეორიულმა ანალიზმა. აღნიშნული მიდგომები არა მხოლოდ აუმჯობესებს აკადემიური პროცესის ხარისხს, არამედ აძლიერებს სტუდენტების კრიტიკულ და პრაქტიკულ უნარებს. შედეგების განხილვისას გამოიკვეთა რამდენიმე საკვანძო მიგნება: სტრატეგიული წინსვლა არსებობს, თუმცა ის არ არის ერთგვაროვანი - წამყვანი უნივერსიტეტები აჩვენებენ პროგრესულ მიდგომებს, მაგრამ რეგიონული დაწესებულებები ხშირად ამ პროცესს ჩამორჩებიან. ციფრული სწავლების შესაძლებლობები რეალურად გამოიყენება, თუმცა ჯერ კიდევ შეზღუდულად. მიუხედავად ონლაინ პლატფორმების დანერგვისა, მათი პედაგოგიური პოტენციალი სრულად არ გამოიყენება. მაგალითად, ბევრი კურსი უბრალოდ ლექციების ონლაინ ჩანაწერებად იქცა, რაც თანამედროვე სწავლების არსს ვერ გამოხატავს.

სტუდენტების ჩართულობის პრობლემები მეტყველებს იმაზე, რომ მხოლოდ სწავლების მეთოდის შეცვლა არ არის საკმარისი - საჭიროა პარალელურად განვითარდეს სწავლების კულტურა და დამოკიდებულება როგორც სტუდენტებში, ისე აკადემიურ პერსონალში. მათი გადამზადება რჩება გადამწყვეტ ფაქტორად - თეორიული მეთოდების პრაქტიკულად გამოყენება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ლექტორებს ექნებათ საჭირო კომპეტენცია და მოტივაცია. ყოველივე აქედან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ განხილული მეთოდების ქართულ კონტექსტში დანერგვის პროცესი ნელი ტემპით მიმდინარეობს, თუმცა არსებობს რეალური პერსპექტივა - განათლების პოლიტიკა, საერთაშორისო კავშირები და ტექნოლოგიური პროგრესი ქმნის საფუძველს ფართომასშტაბიანი რეფორმებისთვის.

დასკვნა

მოცემულმა თეორიულმა კვლევამ აჩვენა, რომ თანამედროვე სწავლების მეთოდები - სტუდენტზე ორიენტირებული მიდგომა, აქტიური სწავლება, პროექტზე დაფუძნებული სწავლება და ტექნოლოგიებზე

დაფუძნებული სწავლება - არსებით როლს თამაშობენ საგანმანათლებლო პროცესის განახლებაში და გაუმჯობესებაში. ქართულ უნივერსიტეტებში მათი დანერგვა უკვე დაწყებულია, თუმცა არ არის ერთნაირად განვითარებული ყველა საგანმანათლებლო დაწესებულებაში. მიუხედავად არსებული პოზიტიური ტენდენციებისა, რჩება სისტემური გამოწვევები, რომლებიც დაკავშირებულია როგორც ადამიანურ რესურსებთან, ისე ინფრასტრუქტურასა და კულტურულ მდგენელებთან. რეკომენდაციები: აკადემიური პერსონალის პროფესიული განვითარება: უნივერსიტეტებმა უნდა უზრუნველყონ სისტემური ტრენინგები და სემინარები თანამედროვე პედაგოგიური მიდგომების შესახებ. განსაკუთრებული აქცენტი უნდა გაკეთდეს აქტიური სწავლების ტექნიკებზე და ციფრულ კომპეტენციებზე.

ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება: აუცილებელია აუდიტორიებისა და ონლაინ პლატფორმების ტექნიკური გაუმჯობესება, რათა სტუდენტებს და ლექტორებს ჰქონდეთ ხარისხიანი და ინტერაქტიული სასწავლო გამოცდილება. სტუდენტთა მოტივაციის ამაღლება: სასწავლო პროგრამებში უნდა იყოს მეტი პრაქტიკული კომპონენტი, რეალურ პრობლემებზე დაფუძნებული დავალებები და სივრცე ინოვაციური იდეებისთვის, რაც გაზრდის სტუდენტთა ჩართულობას. განათლების პოლიტიკისა და რეალური პრაქტიკის ჰარმონიზაცია: მნიშვნელოვანია, განათლების სამინისტრომ და თავად უნივერსიტეტებმა უკეთ დააკავშირონ სტრატეგიული მიზნები და ყოველდღიური სასწავლო პრაქტიკა იმგვარად, რომ ინოვაციები რეალურ გავლენას ახდენდნენ სტუდენტთა განვითარებაზე. საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება: რეკომენდებულია აქტიური მონაწილეობა საერთაშორისო საგანმანათლებლო პროექტებში, რათა ქართულ უნივერსიტეტებს ჰქონდეთ წვდომა წარმატებულ პრაქტიკებსა და ინოვაციურ მიდგომებზე.

ბიბლიოგრაფია:

1. ბარათაშვილი მ., (2018). სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლების მოდელი ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში. თბილისი: განათლების მეცნიერებათა ჟურნალი;
2. ხუბუა ნ., (2020). სწავლების ინოვაციური მეთოდები უნივერსიტეტში - გამოცდილება და პერსპექტივები. განათლების კვლევის ჟურნალი, 4(2), 55-63;
3. Aurillard D., (2012). *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. Routledge;
4. Bates, A. W. (2022). *Teaching in a Digital Age - Guidelines for Designing Teaching and Learning* - ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრაცია და თანამედროვე სწავლების მეთოდები;
5. ფოლადაშვილი თ., (2021). სწავლების ინოვაციური მიდგომები და მათი ინტეგრაცია ქართულ უმაღლეს სასწავლებლებში - სტატია განათლების სამეცნიერო ჟურნალში;
6. კობახიძე მ., (2019). სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება ქართულ რეალობაში: პრაქტიკული გამოწვევები და პერსპექტივები - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კვლევები.